

Pojke och sauna

I är uppmärksammar vi att det är 200 år sedan Sverige och Finland gick skilda vägar. Då kan det vara intressant att se på några finska ord som hamnat i svenskan. Ofta har låneströmmen gått åt andra hållet. Men *pojke* och *sauna* har vi lånat från finskan.

Att *pojke*, eller *pojka* som man ibland säger till vardags, skulle komma från finskan syns inte direkt på utanskriften. Dessutom är det kanske inte att förvänta att man lånar in ett så centralt ord från ett annat språk. Men ord för barn och unga verkar snabbt bli förslitna. De används ofta i sammanhang där man tar fasta på att dessa personer ännu inte är mogna, förståndiga och fullt arbetsföra. Förr i världen användes ofta sådana ord som benämningar på de yngsta bland tjänstefolket. Det gör att orden med tiden kan få en negativ klang.

Inlånet av *pojke* skedde under den tid Finland var en del av det svenska riket. I den "östra rikshalvan", som Finland kallades, bodde många svenskspråkiga. De bättre bemedlade hade tjänstefolk, och yngre manliga tjänare kallades säkerligen vid det finska ordet *poika* ('son, pojke'), som senare försvenskades till *pojke*.

Uttrycket *pojken* om 'sista slatten i brännvinsflaskan' hänger ihop med att dessa droppar ansågs bringa sonlycka, alltså chans att nästa barn skulle bli en pojke. Motsvarande uttryck används i finska dialekter.

Sauna, 'bastu', är spritt vida omkring i världen, även om en finländare många gånger har anledning att skaka på huvudet åt vad som kallas sauna utomlands.

Det är inte känt vad som ytterst ligger bakom ordet. Det finns också i språk som är besläktade med finskan, t.ex. i estniskan (*saun*). I samiskan har motsvarande ord, *suovdnji*, fått specialbetydelsen 'grop i snön som snöripan gör'.

Eftersom det finns en gammal bastukultur i Sverige har *sauna* inte lyckats konkurrera ut *bastu* i svenskan. Men det kan användas med syftning på finska förhållanden. Inom den svenska hotell- och turistnäringen har det också blivit populärt att använda det internationellt kända *sauna*. Det finns inte med Svenska Akademiens ordbok i det band som redigerades på 1960-talet. I Svenska Akademiens ordlista togs det med först i 10:e upplagan från 1974.

Den genomkörning kroppen får i bastun har för övrigt gett upphov till *risbastu* om ett kok stryk, och motsvarande finns i finskan: *selkäsauna*.

Språkvårdare Birgitta Lindgren